

Karel Hynek Mácha - Máj

Úryvek

Kde za jezerem hora horu
v západní stíhá kraje,
tam – zdá se mu – si v temném boru
posledně dnes co dítko hraje.
Od svého otce v svět vyhnán,
v loupežnickém tam roste sboru.
Později vůdcem spolku zván,
dovede činy neslýchané,
všude jest jméno jeho znané,
každémuť: „Strašný lesů pán!“
Až poslez láska k růži svadlé
nejvejš roznítí pomstu jeho,
a poznav svůdce dívky padlé
zavraždí otce neznámého.
Protož jest u vězení dán;
a kolem má být odpraven
již zítra strašný lesů pán,
jak první z hor vyvstane den.

Ted' na kamenný složen stůl
hlavu o ruce opírá,
polou sedě a kleče půl
v hloub myšlenek se zabírá;
po měsíce tváři jak mračna jdou,
zahalil vězeň v ně duši svou,
myšlenka myšlenkou umírá.

„Sok – otec můj! Vrah – jeho syn,
on svůdce dívky mojí! –
Neznámý mně. – Strašný můj čin
pronesl pomstu dvojí.
Proč rukou jeho vyvržen
stal jsem se hrůzou lesů?
Čí vinu příští pomstí den?
Čí vinou kletbu nesu?
Ne vinou svou! – V života sen
byl jsem já snad jen vyváben,
bych ztrestal jeho vinu?
A jestliže jsem vůli svou
nejednal tak, proč smrtí zlou
časně i věčně hynu? –
Časně i věčně? – věčně – čas –“
Hrůzou umírá vězně hlas
obražený od temných stěn;
hluboké noci němý stín
daleké kobky zajme klín,
a paměť vězně nový sen.

Analýza uměleckého textu

- **zasazení výňatku do kontextu díla**

- 1. polovina díla, 2. zpěv, před tím se Jarmila dozvěděla, že Vilém bude popraven, potom je první mezizpěv

- **téma a motiv**

- **téma:** loučení se se zemí, smysl života, láska, obžaloba společnosti (rozvrácená rodina, bezcitné mezilidské vztahy), osudovost
- **motiv:** poprava, pomsta, stěžování si na osud, země jako matka, příroda, kontrast krásné přírody a kruté společnosti

- **časoprostor**

- **čas:** blíže neurčený, na jaře - rozkvět přírody; noc a ráno před popravou Viléma, pak po 7 letech
- **prostor:** příroda pod Bezdězem - příroda mu pomáhá, je jí ho líto - kontrast osudu, jaro

- **kompoziční výstavba**

- rozděleno do 4 zpěvů a 2 mezizpěvů (rej duchů, očekávají mrtvého; truchlení loupežníků nad jejich pánem) (1-2-a-3-b-4)
- předzpěv - oslava Čechů (jsou národ dobrý), aby se trochu zavděčil vlastencům, protože Máj není podle nich dostatečně vlastenecký
- hodně opakujících se motivů - příroda, smrt
- gradace k vrcholu díla - 3. zpěv

- **literární žánr a druh**

- **druh:** lyricko-epický
- **žánr:** poema

- **vypravěč / lyrický subjekt**

- lyrickým subjektem je Hynek - ztotožňuje se s Vilémem, cítí nezastavitelnost času, přichází na místo dění po 7 letech
- er-forma, poslední zpěv ich

- **postava**

- Vilém - fiktivní, přirozená, hlavní - rekapituluje svůj život, nelituje vraždy otce, který svedl Jarmilu, jeho milou, loupežník (strašný lesa pán), přemýšlivý, romantický hrdina, vnitřně rozervaný

- **typy promluv**

- přímá i nepřímá řeč - uvozovky

- **veršová výstavba**

- vázaný verš - jamb (poprvé v české poezii)
- střídá typy (střídavý, obkročný, ...)

- **jazykové prostředky a jejich funkce ve výňatku**

- stará spisovná čeština
 - * knižní - každémuť, jest
 - * přechodníky - poznav
 - * využívá dvojhlásky - ou, au - zní to lépe

- **tropy a figury a jejich funkce ve výňatku**

- inverze
- anafora - cí, cí
- personifikace - den vyvstane

Literárně historický kontext a autor

Karel Hynek Mácha byl jediný český typický romantik. Vystudoval práva, hodně cestoval, hlavně příroda a zříceniny - inspirace do děl. Typičtí romantičtí hrdinové. Máj je jeho vrcholné dílo. Psal prózu - Noc na Bezdězu, Májinka, Cikáni, Křivoklát. Byl to vrchol národního obrození - byl kritizován, že Máj není dostatečně vlastenecký a že plýtvá svým talentem + říkal, že po smrti nic není. Tvořil v 1. polovině 19. století, jediný představitel romantismu u nás. Další autoři u nás: Erben, Borovský, Němcová; ve světě: Byron, Schiller, Puškin. Dobově dílo nepochopeno, kritizováno. Navazují na něj májovci, dnes považováno za velmi důležité.